

Osvrt na nacrt rezolucije EP o Srbiji za 2018

U Nacrtu nove rezolucije Evropskog parlamenta o Srbiji, koju je pripremio izvestilac Dejvid Mekalister, našlo se mesta i za ocenu stanja i prioriteta borbe protiv korupcije, kao i prioriteta za druge povezane oblasti.

Generalno, izvestilac pozdravlja angažman Srbije na putu ka EU, ali takođe upućuje poziv da se unapredi planiranje, koordinacija i praćenje primene novih zakona i politika. Rezolucija se ne osvrće na pitanja koja su mogla biti pomenuta u tom kontekstu, kao što su krupna kašnjenja u sprovođenju Akcionog plana za poglavlje 23, odsustvo rezultata u toj oblasti i nepostojanje mehanizma koji bi obezbedio da se ti problemi reše.

Pozdravljen je i razvoj tržišne ekonomije, budžetska konsolidacija, te „umeren napredak“ u privatizaciji državnih preduzeća. S druge strane, izostao je kritički osvrt na mere koje idu nasuprot tržišnoj logici, poput državnih intervencija kroz subvencije ulagačima, zaključivanje međudržavnih sporazuma koji narušavaju tržišnu utakmicu kod velikih infrastrukturnih projekata, kao i najnoviji poseban zakon na osnovu kojeg će se vršiti stanogradnja za potrebe jednog broja zaposlenih u javnom sektoru. U pogledu budžeta, ova rezolucija se ne osvrće na drastična odstupanja od budžetskog kalendara. Kada je reč o preduzećima u državnom vlasništvu, rezolucija se uopšte ne bavi pitanjem nesprovođenja bitnih segmenata Zakona o javnim preduzećima i neobrazloženim odlukama u vezi sa poslovanjem drugih preduzeća (npr. razlozi za ulazak u koncesiju za Aerodrom Beograd, ranija transformacija JAT).

Vlasti su pozvane da u punom obimu primene preporuke OSCE/ODIHR. Na osnovu ovog bi se moglo pomisliti da su te preporuke delimično ispunjene. Međutim, **stvarnost je drugačija – ni jedan od krupnih problema koji su identifikovani u izveštajima iz 2016. i 2017. nije rešen**, uključujući i one koji se odnose na finansiranje izborne kampanje i aktivnosti nosilaca javnih funkcija tokom kampanje, kao ni u odnosu na medijsko predstavljanje.

U oblasti vladavine prava Srbija je pozvana da obezbedi nezavisnost i efikasnost pravosudnog sistema, da ojača odgovornost, nepristrasnost i profesionalizam u pravosuđu. Nisu navedeni neki od rečitih primera za narušavanje ovih principa, poput pritisaka u vezi sa pojedinim predmetima koji su dolazili od visoko pozicioniranih političara, kao ni neprenošenje budžeta na pravosudna tela.

Ponovljen je značaj intenziviranja borbe protiv korupcije, a Srbija je ponovo pozvana da pokaže jasnu posvećenost na ovom polju. EP će pozdraviti promene Krivičnog zakonika u delu koji se odnosi na privredni kriminal. Podsećamo da će ove promene možda imati pozitivnog efekta na borbu protiv korupcije samo posredno, tako što se neće više nazivati gonjenjem korupcije (već suzbijanjem privrednog kriminala) situacije zloupotreba u privatnim preduzećima. S druge strane, nije bilo promene u delu KZ koji se odnosi na suzbijanje korupcije u javnom sektoru, iako su one takođe potrebne.

Ponovo je u ovom izveštaju pozvana Srbija da brzo donese zakon o Agenciji za borbu protiv korupcije i da se unapredi planiranje, koordinacija i monitoring praćenja primene novih zakona i politika. Podsećamo da su rokovi za donošenje ovog zakona istekli već odavno, ali i da postoje mnogi drugi propisi važni za borbu protiv korupcije koji takođe nisu izmenjeni ili doneti (finansiranje partija, javne nabavke, javno – privatna partnerstva, pristup informacijama, lobiranje...), a rokovi su takođe istekli.

Naglašeno je da je „kritično“ da Agencija dobije i zadrži ljudske i finansijske resurse koji su joj potrebni da bi nezavisno obavila svoj posao, a vlasti su pozvane da popune otvorene položaje u Agenciji. **U ovom pogledu izveštaj sugeriše da postoji odliv kadrova iz Agencije za borbu protiv korupcije, o čemu u javnosti nije bilo govora.** Kada je reč o popunjavanju položaja, moguće je da izveštaj referira i na neka mesta koja su u međuvremenu popunjavana, u Odboru Agencije (gde Skupština još uvek nije uvrstila na dnevni red izbor svih predloženih kandidata), kao i u pogledu direktora i zamenika (prvi je izabran, za drugog je postupak u toku).

Srbija je pozvana da poboljša rezultate u istragama, utuženju i konačnim osudama korupcije na visokom nivou, što je redovna preporuka već godinama. U ovom izveštaju nema konstatacija u pogledu trenutnog stanja u toj oblasti, koje ne pokazuje znake da bi cilj uskoro mogao biti ostvaren, a zanimljivo je da nema govora ni o regionalnim antikorupcijskim centrima koji su uspostavljeni reorganizacijom od 1. marta 2018.

Prepoznat je neki napredak u borbi protiv organizovanog kriminala i zatraženi su rezultati u ovim slučajevima, koji bi se zasnivali na proaktivnim istragama. Srbija je pozvana da se fokusira na primenu akcionog plana koji je dogovoren sa FATF.

U oblasti demokratije u izveštaju je naglašeno da Skupština i dalje ne vrši delotvoran nadzor nad radom Vlade, da transparentnost, inkluzivnost i kvalitet zakonodavnog procesa mora da se unapredi. Kada je reč o zakonodavnom procesu, treba istaći da ga pre svega treba unaprediti u okviru izvršne vlasti.

U izveštaju je pozdravljeno „manje korišćenje hitne procedure u usvajanju zakona“, ali je ocenjeno da se one i dalje često dešavaju. **Veoma je bitno da se u izveštaju pominje, mada na uvijen način novi običaj parlamentarne većine da podnošenjem besmislenih amandmana uskraćuje mogućnost rasprave o opozicionim amandmanima.** Naglašeno je da „treba izbegavati aktivnosti koje ograničavaju mogućnost skupštine da delotvorno raspravlja o zakonima“. Budući da ova praksa nije rezultat kršenja propisa, već zloupotrebe prava, teško da je i EP mogao da da išta više od preporuke da se sa tom nedemokratskom praksom prestane.

Pozdravljeni su „napori da se unapredi transparentnost kroz rasprave o pregovaračkim pozicijama Srbije sa EU kao i kroz razmene koje se vrše na Nacionalnom konventu EU“. Nije bilo govora o tome da ove **rasprave nisu donele veću odgovornost za (ne)sprovođenje donetih planova**, što je naročito vidljivo u vezi sa poglavljem 23, gde organizacije civilnog društva, među kojima i TS jasno pokazuju na razmere problema.

Naglašena je uloga „nezavisnih regulatornih tela, uključujući ombudsmana, koja treba da se u potpunosti prizna i podrži“. Nisu konstatovani konkretni propusti Narodne skupštine da obezbedi rešavanje tih problema, a na osnovu godišnjih izveštaja ovih organa. Takođe, očigledno je da je u aktuelnom trenutku, postupanjem drugih državnih organa najviše ugroženo sprovođenje Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja (nefunkcionisanje sistema za izvršenje rešenja), pa bi u tom kontekstu bilo korisnije da je izveštaj EP posebno naglasio potrebu da Narodna skupština podrži u radu Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti.

EP pozdravlja predstavljanje nacрта izmena Ustava Venecijanskoj komisiji, značaj prihvatanja preporuka te komisije i održavanja sveobuhvatne javne rasprave pre nego što predlozi budu upućeni Skupštini. **Ovo su korisne preporuke, mada bi bilo korisno da su istaknute neke slabosti dosadašnje javne rasprave, a pre svega nepostojanje obrazloženja za predloge izmena Ustava koje je formulisalo Ministarstvo pravde.**

Pozdravljeni su naponi za reformisanje javne uprave kroz donošenje novih zakona, ali je naglašeno da **politički uticaj na postavljenja na položaje ostaje „razlog za zabrinutost“**. TS smatra da je dugogodišnje v.d. stanje u vrhovima državne uprave u Srbiji pojava koja zaslužuje mnogo oštriju ocenu od „razloga za zabrinutost“, budući da je reč o potpuno jasnoj nameri Vlade da ne primenjuje zakonske odredbe, i imajući u vidu da nije reč o novoj pojavi, već o stanju koje manje-više nepromenjeno traje duže od decenije.

EP ponavlja „zabrinutost zbog odsustva napretka u situaciji slobode izražavanja i medija“, traži punu primenu medijskih propisa i jačanje nezavisnosti REM, pozdravlja napore za izradu medijske strategije i naglašava značaj transparentnosti i inkluzivnosti u tom procesu, a traži i punu transparentnost medijskog vlasništva i finansiranja. U vezi sa ovim valja primetiti da je **reč o jedinoj meri gde su ranije kritike iz Brisela imale nekog efekta, i da bi to trebalo da bude putokaz i za dalje postupanje organa EU. Naime, jedino nedvosmislene izjave o tome da u nekoj oblasti napretka nema ili da se nazaduje mogu biti dovoljno ozbiljno shvaćene od strane vlasti u Srbiji, što je rezultiralo relativno sitnim ustupkom, obnovom rada na novoj medijskoj strategiji.** Kada je reč o ulozi REM, čini se da bi prioritet moralo da bude da ova institucija zaista krene da obavlja poslove iz svoje nadležnosti, a naročito one koji su u vezi sa monitoringom rada medija u vezi sa izbornom kampanjom.